

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ที่ดูเหมือนจะมีความครอบคลุมไปยังประชาชนไทยทุกช่วงชั้น ก็คือ ปรากฏการณ์ความเชื่อเรื่อง “จตุคามรามเทพ” ซึ่งไม่ว่าจะหันไปทางใด ก็จะมีบุคคลต่าง ๆ ที่บูชาองค์จตุคามรามเทพเป็นกิจจะลักษณะและแพร่หลายไปทั่ว ถึงขนาดที่ว่า “ใครไม่มีถือว่าตกระแค้นเลยทีเดียว” ทั้งนี้ เนื่องจากไม่ว่าจะมองไปทางไหน เมืองใด ก็จะมีเห็นคนบูชาขึ้นคอบอย่างเจเนตา กระทั่งส่งผลทำให้ยอดจอง รวมทั้งราคาเช่าหาสูงขึ้นไปอย่างไม่น่าเชื่อ ทั้ง ๆ ที่เป็นวัตถุมงคลใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในวงการพระเครื่องไม่นานนัก นอกจากนี้ บางรุ่นยังไม่ทันได้เททองหรือจัดสร้าง ยอดสั่งจองก็เต็มเรียบร้อยแล้ว ผิดกันกับวัตถุมงคลชนิดอื่นในสังคมไทย

จตุคามรามเทพ เป็นเทวดาผู้รักษาพระมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ถือกันมาแต่ก่อนว่าเป็นเทพดาประจำเมืองบ้าง พระหลักเมืองบ้าง หรือเทพอื่นแล้วแต่จะเรียกกัน (บัญชา พงษ์พานิช, 2547) โดยไทยเรารับเอามาผ่านบริบทของ พระขัติจตุคาม-รามเทพ ซึ่งเป็นเทวดาผู้รักษาพระพุทธรูปศิหิงค์ในบริบทของลังกา ซึ่งในปัจจุบันมีการนำชื่อของ พระจตุคามรามเทพ ไปเรียกเทพผู้รักษาหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย ซึ่งเชื่อกันว่า พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดชเป็นผู้ออกชื่อนี้เป็นคนแรกเมื่อราว พ.ศ. 2529 และในปัจจุบัน จตุคามรามเทพ กำลังได้รับการยกฐานะเป็นพระเทวราชโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรแบบมหายาน และเป็นอะไรอีกมากมายในอนาคต (กำธร เลี้ยงสุวรรณ, 2550, น. 111) โดยในปัจจุบันการเคารพสักการะตลอดจนค่านิยมในการเช่าหาบูชาจตุคามรามเทพ ได้พุ่งสูงกว่าปรากฏการณ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์และเครื่องรางของขลังที่เคยเป็นอยู่เสียอีก

จากการรวมข้อมูลและรายชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลต่าง ๆ ของจตุคามรามเทพ เช่น รุ่นจอมจักรพรรดิ รุ่นจักรพรรดิมหाराช รุ่นเจริญโภคทรัพย์ รุ่นโคตรเศรษฐี รุ่นชนะมาร รุ่นปรกเกล้า รุ่น 12 นักฆตร รุ่นแฮยิด 108 ปีขุนพันธรักษ์ราชเดช รุ่นสิริมงคล รุ่นมหाराชมหาบารมี พระผงสุริยัน-จันทร์รา รุ่น 2 รุ่นรวยไม่เลิก รุ่นมหาเศรษฐี 1,000 ล้าน รุ่นรักพ่อ รุ่นสมบัติจักรพรรดิ รุ่นหลักเมืองพุทธาคมเข้าอ้อ ฯลฯ ชื่อเหล่านี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งชื่อรุ่นต่าง ๆ ของจตุคามรามเทพที่ปรากฏให้ผู้ศรัทธาได้จับจองกันอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา ขณะที่หากพลิกไปดูตามหน้าพระเครื่องในหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสารพระเครื่อง รวมกระทั่งถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ก็จะมีพบว่า มีข่าวสาร

ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการสร้างและการเปิดจองนับอย่างนับไม่ถ้วน และที่น่าประหลาดใจไปกว่านั้นก็คือ ความนิยมในจตุคามรามเทพไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในเมืองนครศรีธรรมราชอันเป็นที่กำเนิดและแพร่กระจายภาคใต้เท่านั้น หากแต่ยังขยายวงกว้างไปในแทบทุกจังหวัด

ในแง่ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้น จะเห็นได้ว่ากระแสความนิยมในองค์จตุคามรามเทพที่เพิ่มขึ้นอย่างมากและต่อเนื่องมาโดยตลอด ส่งผลทำให้ในช่วงที่ผ่านมา 5 แรกเดือนของปี 2550 มีการจัดสร้างองค์จตุคามรามเทพแล้วประมาณ 300 รุ่นและคาดว่าจะตลอดทั้งปี 2550 จะมีการจัดสร้างองค์จตุคามรามเทพประมาณ 650 รุ่น โดยบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด คาดว่าตลอดปี 2550 จะมีเม็ดเงินสะพัดในธุรกิจการสร้างจตุคามรามเทพทั้งสิ้นประมาณ 40,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากที่เคยประมาณการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2550 ประมาณร้อยละ 81 (เดิมประมาณการไว้ที่ 22,000 ล้านบาท) เนื่องจากผู้สร้างจากหลากหลายวงการธุรกิจต่างหันมาสร้างองค์จตุคามรามเทพ จนทำให้ปริมาณการสร้างองค์จตุคามรามเทพเพิ่มขึ้นเป็นประวัติการณ์ อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในวงการพระเครื่องและวัตถุมงคล ส่งผลต่อเม็ดเงินและการขยายตัวในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้าง และค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างองค์จตุคามรามเทพ ซึ่งเมื่อเทียบระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2550 และเดือนมิถุนายน 2550 นั้นจะเห็นได้ว่าแตกต่างกันอย่างชัดเจน

กระแสความเลื่อมใสศรัทธาในองค์จตุคามรามเทพ ที่ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนับว่าเป็นกรณีตัวอย่างที่น่าศึกษาอย่างยิ่งของการใช้กลยุทธ์ศรัทธามาเป็นทุน จนประสบความสำเร็จอย่างสูง นอกจากจะสร้างเม็ดเงินหมุนเวียนให้กับผู้สร้างแล้ว ยังทำให้หลากหลายธุรกิจได้รับผลประโยชน์ โดยเฉพาะธุรกิจโฆษณาประชาสัมพันธ์ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับพิธีบวงสรวง แฝงศูนย์พระเครื่องและวัตถุมงคล โรงงานปั๊มและหล่อพระ ธุรกิจโรงพิมพ์ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ โรงงานผลิตกล่องพลาสติกและกล่องกระดาษ และธุรกิจรับใส่ตลับพระและเลี่ยมพระ รวมทั้งยังเพิ่มเม็ดเงินหมุนเวียนในธุรกิจเฉพาะอย่าง เช่น ธุรกิจรับออกแบบวัตถุมงคล ธุรกิจปิดทอง เขียนลาย ลงสี เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าว สามารถแสดงการเปรียบเทียบให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของต้นทุนในการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ในช่วงที่ได้รับความนิยมถึงขีดสุด ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1

ค่าใช้จ่ายของผู้จัดสร้างวัดถมมงคล จตุคามรามเทพ

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์และมิถุนายน 2550

รายการ	กุมภาพันธ์ 2550	มิถุนายน 2550
ค่าออกแบบ	3,000 บาท/ครั้ง	3,000 บาท/ครั้ง (ถ้างานเร่งด่วน หรือต้องการความ วิจิตร ราคาว่าจ้างช่างฝีมือจะสูงกว่านี้ มาก)
ค่าแกะบล็อก		
- เนื้อผง	4,000-6,000 บาท	ขั้นต่ำ 50,000 บาท
- เนื้อโลหะ	5,000-7,000 บาท	ถ้างานเร่งด่วนมากกว่า 70,000 บาท
โรงปั๊ม/หล่อ		
- เนื้อผง	1-2 บาท/องค์	1 บาท/เซนติเมตร
- เนื้อโลหะ	2-5 บาท/เหรียญ	5-10 บาท/เหรียญ
ค่างานพิธีพุทธา ภิเษก	ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวนพระเกจิ ในพิธี ค่าของไหว้	ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวนพระเกจิ ในพิธีค่าของไหว้
ค่างานพิธีเทวา ภิเษก	ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวนพราหมณ์ใน พิธีประมาณ 5,000 บาท/คน ใช้ประมาณ 2-3 คน+ค่าของไหว้ (บางครั้งมีการจัดพิธีเทวาภิเษก ใน วัดหรือมูลนิธิที่จัดสร้างอีกครั้งด้วย)	ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวนพราหมณ์ในพิธี ประมาณ 5,000 บาท/คน ใช้ประมาณ 2-3 คน+ค่าของไหว้ (บางครั้งมีการจัด พิธีเทวาภิเษก ในวัดหรือมูลนิธิที่จัด สร้างอีกครั้งด้วย)
ค่าสายเดินของ	3% ของยอดจอง	3% ของยอดจอง
ค่าเปอร์เซ็นต์ให้ ศูนย์พระ	5-10% ของยอดจอง (หรือแล้วแต่ผู้สร้างจะกำหนด)	15-20% ของยอดจอง (หรือแล้วแต่ผู้สร้างจะกำหนด)

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

รายการ	กุมภาพันธ์ 2550	มิถุนายน 2550
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - บริจาคให้วัดมหาธาตุฯ นครศรีธรรมราช 50,000-100,000 บาท/ครั้ง - บริจาคให้ศาลหลักเมือง 300,000 บาท/ครั้ง - ค่าเช่ารถบรรทุกขนส่งองค์จตุคามฯ 50,000 บาท/ครั้ง - ค่าใช้จ่ายในการแห่ประชาสัมพันธ์ ค่าเช่ารถ 2,000 บาท/คัน/วัน ใช้ประมาณ 4 คัน/วัน และค่าจ้างคนขับรถ 150 บาท/คัน/วัน - ค่ากล่องพลาสติก/กล่องกระดาษ ขึ้นอยู่กับจำนวนการผลิตในแต่ละรุ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - บริจาคให้วัดมหาธาตุฯ นครศรีธรรมราช 50,000-100,000 บาท/ครั้ง - บริจาคให้ศาลหลักเมือง 300,000 บาท/ครั้ง - ค่าเช่ารถบรรทุกขนส่งองค์จตุคามฯ 50,000 บาท/ครั้ง - ค่าใช้จ่ายในการแห่ประชาสัมพันธ์ ค่าเช่ารถ 2,000 บาท/คัน/วัน ใช้ประมาณ 4 คัน/วัน และค่าจ้างคนขับรถ 150บาท/คัน/วัน - ค่ากล่องพลาสติก/กล่องกระดาษ ขึ้นอยู่กับจำนวนการผลิตในแต่ละรุ่น
ต้นทุนเฉลี่ย		
- เนื้อผง	3-5 บาท/องค์	9-10 บาท/องค์
- เนื้อทองแดง	5-8 บาท/องค์	7-10 บาท/องค์
- เนื้อนว	8-15 บาท/องค์	15-25 บาท/องค์
- เนื้อเงิน	70 บาท/องค์	150 บาท/องค์
- เนื้อทองคำ	1,500-2,000 บาท/องค์	มากกว่า 2,000 บาท/องค์

ที่มา: สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และผู้ที่อยู่ในธุรกิจจัดสร้างพระ

รวบรวมโดย: บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากที่กระแสความนิยมในองค์จตุคามรามเทพ ได้แพร่ไป สิ่งที่น่าจับตามองก็คือ “สิ่งที่ต่อเนื่อง” กับปรากฏการณ์ขององค์จตุคามรามเทพที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เป็นเจ้าของวัตถุมงคล เพราะจะสามารถเห็นภาพได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ความนิยมในวัตถุมงคลจตุคามรามเทพนั้น ส่งผลไปยังการเกิดอาชีพใหม่และการเฟื่องฟูของธุรกิจวัตถุมงคล เช่น การปิดทอง การลงสี ซึ่งถือเป็นความนิยมอย่างหนึ่งของผู้นิยมบูชาจตุคามรามเทพ และความนิยมดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดอาชีพรับปิดทอง-ลงสี เฉพาะวัตถุมงคล

อุตสาหกรรมเกษตรอย่างมากมาย และทำให้คนจำนวนไม่น้อยหันมายึดอาชีพดังกล่าว หรือเปลี่ยนจากอาชีพเดิมมาเป็นการรับปิดทององค์อุตสาหกรรม นอกจากนี้รัฐกิจการเข้าครอบและเลี่ยมองค์อุตสาหกรรมเทปกก็เฟื่องฟูเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันค่าเข้าครอบถ้าเป็นอุตสาหกรรมเทปในแบบกันน้ำ โดยไม่ได้ใส่กรอบโลหะจะอยู่ที่ราคาโดยประมาณที่ 100-150 บาท ต่อองค์ โดยช่างจะต้องรับงานในจำนวนปริมาณที่มากขึ้นกว่าเดิมหลังจากที่วัตถุดิบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเทปมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ร้านทองต้องสั่งของมากกว่าเดิมเท่าตัว และจ้างคนงานมากขึ้นกว่าเดิมเพื่อที่จะทำให้ทันความต้องการของลูกค้า และจากความต้องการนี้เอง ส่งผลให้ราคาโลหะมีค่าทั้งทอง เงิน ทองขาว นาก ก็มีราคาที่สูงเพิ่มขึ้นอีกด้วย (สัมภาษณ์ ร้านเสนอช่างทอง ตลาดนัดจตุจักร โครงการ 1) ซึ่งหากเราจะคำนวณเงินที่หมุนเวียนและเกี่ยวกับองค์อุตสาหกรรมเทปนั้นก็คงจะมีมากพอสมควร โดยจะมากหรือน้อยเพียงใดก็คงจะเห็นภาพในมุมมองกว้างที่ว่า ปรากฏการณ์อุตสาหกรรมเทปไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเล็ก ๆ ในวงการพระเครื่อง แต่ได้ส่งผลกระทบต่อและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนอีกมากมาย หากจะกล่าวว่ “ปรากฏการณ์อุตสาหกรรมเทปมาช่วยพยุงเศรษฐกิจ” ก็คงจะไม่กล่าวเกินไปนักเสียทีเดียว

ทั้งนี้ยังไม่นับรวมถึง เครือข่ายที่เชื่อมโยงกับการจัดสร้างองค์อุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการพิธีกรรมการบวงสรวง การจัดเครื่องสังเวย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือแม้แต่การขนส่งที่เกี่ยวข้องกับองค์อุตสาหกรรมเทป ล้วนมีอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การกระจายรายได้ต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งสิ้น

ดังนั้น ความเชื่อและปรากฏการณ์อุตสาหกรรมเทป จึงไม่ได้มีความหมายเพียงแค่การเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่พึ่งทางใจของผู้ศรัทธาเท่านั้น หากแต่ อุตสาหกรรมเทปได้กลายเป็นปรากฏการณ์ทางความเชื่อที่มีบทบาททั้งต่อปัจเจก กลุ่ม และสังคมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลายมาเป็นที่พึ่งของประชาชน ให้สามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ตามกำลังและศักยภาพของแต่ละคนผ่านความสัมพันธ์ที่มีต่อองค์อุตสาหกรรมเทป

อย่างไรก็ตามการที่มีผู้เชื่อถือศรัทธาจำนวนมากและต่างพากันแสวงหาวัตถุดิบอุตสาหกรรมเทป มาบูชาหรือเก็บสะสมไว้ในครอบครอง ทำให้มีการแข่งขันสร้างวัตถุดิบอุตสาหกรรมเทปออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการอย่างมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าทางการตลาดเป็นจำนวนเงินมหาศาลดังได้กล่าวไปแล้วนั้น เป็นเหตุให้มีบุคคลหลายกลุ่มพยายามเข้าไปเกี่ยวข้องและแสวงหาผลประโยชน์ จนนำมาซึ่งความขัดแย้ง การฟ้องร้อง และการอ้างกรรมสิทธิ์ในการสร้างรูปเคารพหรือวัตถุดิบอุตสาหกรรมเทป อีกทั้งยังปรากฏมีลักษณะของการผูกขาดกลาย ๆ โดยบุคคลบางกลุ่ม รวมถึงทั้งพระภิกษุบางรูป ด้วยการอ้างความสามารถพิเศษเฉพาะตัวในการที่จะติดต่อกับอุตสาหกรรมเทป มีการแบ่งแยกก็ตกว่าวัตถุดิบเหล่านี้เป็นของจริงเนื่องจากผ่านพิธี

ปลูกเสก ส่วนรุ่มนั้นเป็นของปลอมเนื่องจากไม่ผ่านการเข้าพิธี ซึ่งทำให้วัตถุมงคลจตุคามรามเทพเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กระแสความนิยมในจตุคามรามเทพที่แพร่หลายไปทั่วประเทศยังได้ทำให้วัดต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดอื่น ๆ พยายามเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากความเชื่อถือศรัทธา นี้ด้วย เห็นได้จากที่หลายวัดมีการจัดสร้างรูปเคารพจตุคามรามเทพขึ้นเพื่อดึงดูดให้ผู้คนเดินทางมาสักการบูชา พร้อมกับทั้งจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นเพื่อการหาทุนทรัพย์ปัจจัย (กฤษฎา พิณศรี, 2550, น. 2)

ปรากฏการณ์ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดได้สะท้อนให้เห็นว่า จตุคามรามเทพได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและกลายเป็น “ทุนทางสังคม” ของสังคมไทยไปแล้ว แต่ถ้าหากว่าทุนทางสังคมดังกล่าวไม่ได้รับการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปเพื่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนแล้ว ก็อาจทำให้ปรากฏการณ์และทุนทางสังคมดังกล่าวไม่สามารถเป็นที่พึ่งของสังคมและประชาชนได้อย่างยั่งยืน

ฉะนั้น การศึกษาถึงจตุคามรามเทพในมิติของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชนหรือผู้ศรัทธา ในแง่ของประชาชนที่ใช้องค์จตุคามรามเทพเป็นทุนทางสังคมของตนนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา จตุคามรามเทพ ว่าเป็นทุนทางสังคมหรือเป็นปัญหาของสังคม และในขณะเดียวกัน จตุคามรามเทพส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ดังกล่าวในทุกมิติ อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจและเป็นแนวทางในการอธิบายถึงการทำหน้าที่ของจตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคมต่อไป

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา จตุคามรามเทพในมิติของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง สืบเนื่องมาจากความสนใจของผู้ศึกษา ที่มีต่อปรากฏการณ์ความเชื่อเรื่องจตุคามรามเทพที่ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี พ.ศ. 2549-2550 โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่ขยายพื้นที่ไปยังทุกภาคส่วนของประเทศ ในขณะเดียวกัน ปรากฏการณ์ความเชื่อเรื่อง จตุคามรามเทพ ได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับชนชั้นกลางซึ่งถือได้ว่า เป็นประชากรกลุ่มหลักของประเทศ และเป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาจตุคามรามเทพอย่างแท้จริง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างถึงใน วิชา จิตวิทยาพัฒนาการ, 2550, น. 86) ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาจิตตาคามรามเทพไว้ว่า ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาจิตตาคามรามเทพจริง ๆ นั้น คือชนชั้นกลาง ซึ่งคำว่าชนชั้นกลางหมายถึงบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1. ผู้ที่ใช้ความรู้เฉพาะสาขาในการประกอบอาชีพ เช่น หมาย วิศวกร 2. ผู้ที่อยู่ในระบบการผลิตแบบตลาดเข้มข้น เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ 3. ผู้ที่อยู่ในภาคบริการ ซึ่งมีรายได้ดีกว่าแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม และถ้าสังเกต “อุดมการณ์” “หลักจริยธรรม” และ “อุดมคติชีวิต” ของลัทธิจิตตาคามรามเทพ ก็จะพบว่าตอบสนองต่อชีวิตคนชั้นกลางอย่างยิ่ง โดยจะเห็นว่า ในแง่ของอุดมการณ์นั้นจะเห็นได้ว่า อุดมการณ์หลักของผู้ศรัทธาจิตตาคามรามเทพนั้นสัมพันธ์กับความรวย และความอยากรวย ซึ่งเป็นการสะท้อน “อุดมการณ์” ในชีวิต แบบชนชั้นกลางได้อย่างชัดเจน และถ้าสังเกตคำอธิบายฐานบุชาของจิตตาคามรามเทพซึ่งพูดถึง ‘ความเจริญก้าวหน้า’ ก็จะเป็นวิถีคิดแบบคนชั้นกลาง ที่มองว่าความสุข ความเจริญต้องมากับความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เพราะคนชั้นกลางเท่านั้นที่คิดว่าชีวิตที่ดีมีความสุขคือชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฎการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ศรัทธาเลื่อมใสจิตตาคามรามเทพและผู้เกี่ยวข้องก็คือ การที่จิตตาคามรามเทพ ซึ่งมีลักษณะของความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวัตถุมงคล ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เลื่อมใสศรัทธาสามารถที่จะใช้เป็นทุนทางสังคมสำหรับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้ และส่วนใหญ่ผู้ที่อาศัยจิตตาคามรามเทพเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง หรือเป็นแรงสนับสนุนในการดำเนินชีวิตนั้น ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของสังคมไทยนั่นเอง

การที่จิตตาคามรามเทพกลายมาเป็นสิ่งที่สามารถสร้างรายได้ ส่งเสริมให้มีภาระกระจายรายได้ ก่อให้เกิดการจ้างงาน ก่อให้เกิดกำลังใจและความเชื่อมั่น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้ศึกษาต้องการทำความเข้าใจและเรียนรู้ถึงองค์ประกอบของความเชื่อมโยงดังกล่าวว่า ภายใต้อะไรวิถีคิดของทุนทางสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กับจิตตาคามรามเทพในฐานะที่จิตตาคามรามเทพเป็นทุนทางสังคมได้อย่างไร และความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชนผู้เลื่อมใสศรัทธาจิตตาคามรามเทพ ในลักษณะใด

ในการนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ในการศึกษา เพื่อให้ตอบโจทย์ที่ต้องการศึกษาและเพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนที่สุดในการใช้จิตตาคามรามเทพเป็นทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชน เพราะฉะนั้น พื้นที่ในการศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับองค์จิตตาคามรามเทพ ตลอดจนการมีระบบความเชื่อที่ผูกพันกับจิตตาคามรามเทพมาเป็นเวลายาวนาน รวมถึงการเป็นจุดศูนย์กลางในการส่งผ่านความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม การส่งผ่านชุดความคิดเรื่องจิตตาคามรามเทพไปสู่แหล่งอื่น ๆ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ไม่ว่าจะ

ความเชื่อเรื่องจตุคามรามเทพจะซบเซาลงไปหรือไม่ก็ตาม ประชาชนในพื้นที่ก็ยังคงมีความเคารพ เลื่อมใสในองค์จตุคามรามเทพอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย นอกจากนี้ การมีวัตถุพยานต่าง ๆ ตลอดจน การเป็นพื้นที่หลักเชิงพิธีกรรมสัญลักษณ์ที่แน่นอน แม้กระทั่งการเป็นปอเกิดของอาชีพที่เกี่ยวข้อง กับจตุคามรามเทพโดยเฉพาะ ย่อมจะเป็นหลักประกันและแสดงให้เห็นถึงมิติต่าง ๆ ของ จตุคามรามเทพเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชนที่ใช้จตุคามรามเทพเป็นทุน ได้อย่างแท้จริง จึงเป็นเหตุผลของการเลือกพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่สำหรับการ ศึกษาในครั้งนี้ นอกจากนี้ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ยังประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ ผู้ศึกษาต้องการอยู่อย่างครบถ้วน กลุ่มแม่พระจตุคามรามเทพโดยตรง กลุ่มที่เสริมแม่พระ จตุคามรามเทพเข้าไปกับอาชีพหลัก กลุ่มอาชีพอันเป็นผลเนื่องมาจากความนิยมในองค์จตุคามฯ ตลอดจนกลุ่มประชาชนทั่วไป

ผู้ศึกษามีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องระบบความเชื่อ ศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนการจัดการด้านวัฒนธรรม และการใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงทำให้ ความสนใจดังกล่าวนำไปสู่โจทย์ของการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบกับการที่ผู้ศึกษามีความ กระตือรือร้นที่จะแสวงหาคำตอบให้กับปรากฏการณ์จตุคามรามเทพเป็นทุนเดิม จึงเป็นแรงผลักดันอีกประการหนึ่งของการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเชิงลึกด้วยตนเอง มากกว่าการศึกษา จากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึงเน้นไปที่กลุ่มของผู้ศรัทธาจตุคามรามเทพ และใช้จตุคาม รามเทพเป็นทุนในการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง การมีกำลังใจ การมีรายได้ ที่มีอยู่ใน ประชาชนชาวนครศรีธรรมราช ผลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้เห็นถึงภาพรวมของความ เป็นมา ความเชื่อ ความสำคัญเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับองค์จตุคามฯ ในมิติความสัมพันธ์ของทุนทาง สังคมกับการพัฒนาศักยภาพเพื่อการพึ่งพาตนเองของประชาชน รวมถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายความเชื่อเรื่องจตุคามรามเทพ อีกทั้งผู้ศึกษายังมุ่งศึกษาประเด็นของจตุคามรามเทพ ในฐานะทุนทางสังคมเดิมที่มีการปรับเปลี่ยนสู่การเป็นทุนทางสังคมอย่างใหม่อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาพรวมความเป็นมา ความเชื่อและทัศนคติ ความสำคัญเบื้องต้น ที่เกี่ยวข้องกับองค์จตุคามรามเทพ
2. เพื่อศึกษาจตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชน

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษา

- การศึกษาจะครอบคลุมในภาพรวมของประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ความสำคัญเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับจิตตาคามรามเทพ
- การศึกษาจิตตาคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคม
- การศึกษาความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชนผู้ศรัทธาจิตตาคามรามเทพ โดยมุ่งศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากผู้ศรัทธาแปลงศรัทธาเป็นการพึ่งพาตนเอง

2. ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ศึกษากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับองค์จิตตาคามรามเทพ ตลอดจนผู้เลื่อมใสศรัทธาองค์จิตตาคามรามเทพ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 111 คน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ค้าและเจ้าของแผงวัตถุมงคลจิตตาคามรามเทพ
ในพื้นที่วัดมหาธาตุฯและใกล้เคียง จำนวน 25 คน
2. กลุ่มผู้เปิดแผงวัตถุมงคลจิตตาคามรามเทพ เสริมจากการประกอบอาชีพเดิม
ก่อนเกิดปรากฏการณ์จิตตาคามรามเทพ จำนวน 25 คน
3. กลุ่มผู้มีอาชีพเสริมอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากองค์จิตตาคามรามเทพ
เช่น รับบัดทอง ลงสี ทำกรอบ สร้อย ผู้ผลิต ผู้สร้าง จำนวน 25 คน
4. ประชาชนทั่วไป ซึ่งจิตตาคามรามเทพส่งผลต่อความเชื่อในอาชีพ
หรือการดำเนินชีวิต จำนวน 25 คน
5. ผู้มีความเกี่ยวข้องเป็นพิเศษกับจิตตาคามรามเทพ จำนวน 11 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชในบริเวณอำเภอเมือง ตลอดจนพื้นที่บริเวณวัดพระมหาธาตุฯ ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช และพื้นที่ใกล้เคียง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

จิตศุคามรามเทพ หมายถึง เทวดาผู้รักษาพระมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งถือกันมาแต่ก่อนว่า เป็นเทพดาประจำเมืองบ้าง พระหลักเมืองบ้าง หรือเทพอื่นตามแต่จะเรียกกัน

ทุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของปัจเจก ครั้วเรือนหรือกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น มีการงานหรืออาชีพเสริม มีรายได้ มีกำลังใจและเกิดพลังในการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิต โดยอาศัยความเชื่อมโยงของการศรัทธาองค์จิตศุคามรามเทพไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ทัศนนะ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ศรัทธาที่มีต่อการเคารพบูชาของจิตศุคามรามเทพ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับในองค์จิตศุคามรามเทพ

การพัฒนาศักยภาพ หมายถึง กระบวนการด้านการพัฒนาของปัจเจก ครอบครัวหรือกลุ่ม อันเป็นความพยายามของบุคคลที่มีความเชื่อในจิตศุคามรามเทพ ซึ่งก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง

การพึ่งพาตนเอง หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกหรือครั้วเรือน เพื่อบรรลุถึงการมีหลักประกันของการดำรงชีพ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การพึ่งตนเองทางกายภาพ ยกตัวอย่างเช่น การมีงานทำ การมีรายได้หลักหรือรายได้เสริม ไม่ต้องพึ่งพาสถานการประหยัดมากขึ้น เป็นต้น และ 2. การพึ่งตนเองทางวัฒนธรรม เช่น มีความมั่นคงทางด้านจิตใจ รู้ดีว่ามีหลักประกันในการดำเนินชีวิต การมีกำลังใจไม่รู้สึกลี้ภัยเดียว มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น มีจุดยืนในตัวเอง อันเกิดจากการศรัทธาในจิตศุคามรามเทพ เป็นต้น

การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง หมายถึง ผลสืบเนื่องจากการแปลงศรัทธาที่มีต่อองค์จิตศุคามรามเทพ ไปสู่การมีหลักประกันในการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ผ่านกิจกรรมซึ่งเกิดจากการกระทำโดยปัจเจกหรือครั้วเรือน